

Jacek Węclawowicz*

Dwór w Burbiszkach. Problemy i metody rewitalizacji

The manor house at Burbiszki. Problems and methods of revitalisation

Słowa kluczowe: dwory litewskie, rekonstrukcja, rewitalizacja

Key words: Lithuanian manor houses, reconstruction, revitalisation

Nazwa Burbiszki jest popularna w języku litewskim i w wolnym tłumaczeniu oznacza spienioną wodę. Po polskiej stronie wieś Burbiszki znajduje się w powiecie sejneńskim, niedaleko granicy państwowej. Na Litwie nazwa ta pojawia się trzykrotnie: jako wieś koło Radziwiliszek, jako południowo-zachodnie przedmieście Wilna i jako mało znana, niewielka osada w Onikszyńskim Parku Regionalnym, około 130 km na północ od Wilna. Tam właśnie znajduje się okazały dwór, który kilka lat temu został odnowiony, uzupełniony, a wnętrza zostały w całości zrekonstruowane.

Kiedy myślimy o litewskim dworze, wyobrażenia nasze są zdominowane przez mickiewiczowski opis Soplicowa. Powinien zatem stać „śród pól (...) nad brzegiem ruczaju, na pagórku niewielkim, we brzozowym gaju”, a ponadto być „z drewna, lecz podmurowany”. W Burbiszkach znajdziemy tylko niewielki pagórek i ruczaj – płynącą nieopodal Onikszynekę. Rzeczywistość była bowiem o wiele bardziej zróżnicowana...

Dzieje tego dworu były do niedawna tylko pobieżnie opracowane na podstawie bardzo nielicznych źródeł nie sięgających dalej niż do połowy wieku XIX¹. Ostatnie kwerendy archiwalne przyniosły o wiele więcej informacji, lecz nadal niektóre etapy przemian architektury są nierozpoznane².

Od wieku XVII okolica była własnością Akademii Wileńskiej zarządzanej przez zakon jezuitów, toteż nic dziwnego, że pierwsze plany opracował w roku 1752 jezuicki architekt, o. Paweł Giżycki SJ, znany bardziej jako

In Lithuanian language the name Burbiszki means something like foamed water. In North-East Poland the village of Burbiszki is located near the district town of Sejny, not far from the state border. In Lithuania, the name appears three times: as a manor near Radziwiliszki village, as a south-western suburb of Vilna and as a less known small settlement in the Onikszy Regional Park, some 130 km north from Vilna. This is where the magnificent manor house is located, which was renovated a few years ago and its interiors were completely reconstructed.

Thinking about the Lithuanian manor house, our thoughts are dominated by the romantic vision of Soplicowo described by a poet Adam Mickiewicz ca. 1832–1834. It should stand “among the fields (...) over a stream, on a small hill, in a birch grove”, and also should be “made of wood, but underpinned”. In Burbiszki we can find only a small hill and a small river – Onikszynek flowing nearby. The reality was more diverse...

Until recently, the history of this manor house was based on very few sources not reaching further than the mid-nineteenth century¹. The recent archival queries have brought much more information, but some stages of architecture change are still not recognized².

Since the 17th century, the area was owned by the Vilnius Academy managed by the Jesuit Order, so it is not surprising that the first plans of the house were made in 1752 by the Jesuit architect Father Paweł Giżycki SJ, well

* Architekt specjalizujący się w problematyce konserwacji zabytków

* *An architect, specializing in conservation issues*

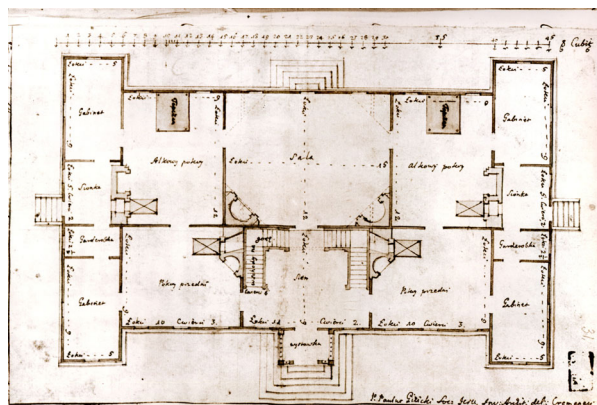
projektant okazałych kościołów³. Zachowały się dwa jego rysunki: rzut dworu i elewacja frontowa⁴. Oprócz walorów historycznych i artystycznych są pouczającym przykładem ówczesnego projektowania, gdzie elementy ścian znaczone są schematycznie, ale infrastruktura instalacyjna, piece, kominki, kanały kominowe są rozrysowane bardzo precyzyjnie. Podobnie rozrysowane są także dekoracyjne detale elewacji. Wymiary podane są w łokciach. W owych czasach litewski łokieć liczył 65,5 cm⁵. Przeliczając na współczesne miary powierzchnia parteru liczyła około 600 m², w tym był salon liczący około 80 m² (ryc. 1).

Rzut jest dwutraktowy z niewielkimi narożnymi alkierzami. Dwukondygnacyjny ryzalit środkowy mieści sień i wspomniany salon na jej przedłużeniu. Schody w sieni o dwu symetrycznych biegach wspierają się na arkadach i prowadzą na piętro do pokoi na poddaszu, doświetlonych lukarnami – po trzy po każdej stronie ryzalitu.

W kompozycji elewacji odczytujemy reminiscencje manieryzmu, nierzadkie w stylistyce późnego baroku⁶. Lukarny poddasza są zróżnicowane, po każdej stronie środkowe są wyższe, a ukośne linie ich tympanonów mają swoją kontynuację w krawędziach monumentalnego tympanonu ryzalitu. Dzięki temu schemat kompozycyjny całej elewacji opiera się na trójkącie równoramiennym, co decyduje o jej zwartości i harmonii. Ponadto warto zauważyć, że wejście do sieni prowadzi przez niewielką werandę. Portyki kolumnowe pojawiają się znacznie później, w stylistyce klasycyzmu (ryc. 2).

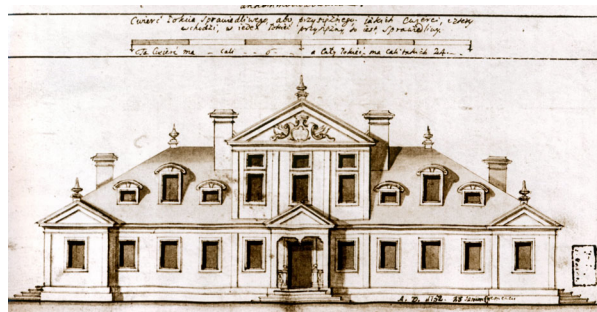
Przebudowy dworu były dwie. W nieznanym czasie, być może w latach trzydziestych wieku XIX, do alkierzy dobudowano aneksy ze schodami. Świadczą o tym ich ostrołukowe okna w romantycznej neogotyckiej stylizacji. Ponownie dwór został przebudowany w połowie wieku XIX. Obniżono ryzalit środkowy, lecz powiększono pomieszczenia na osi – sień i salon – oraz nadbudowano alkierze boczne, które w kompozycji bryły stały się wydatnymi ryzalitami. W miejsce wejściowej werandy dodano niski portyk arkadowy z datą na fryzie „Roku 1853 Lipca 4 dn.”⁷ (ryc. 3). We wnętrzu zmiany były mniej znaczące. W sieni zlikwidowano schody, lecz pozostawiono arkady niegdyś je podtrzymujące⁸. Ponadto pośrodku budynku, niejako na dachu, postawiono niewielki belwederek – pomieszczenie o kilkumetrowej powierzchni, z oknami w każdej ścianie, dostępne schodkami ze strychu. Belwederki takie są częstym motywem w architekturze dworskiej na Litwie około połowy wieku XIX. Wznoszono je jako najwyższe kondygnacje podwyższonych alkierzy, np. w pałacu w Werkach⁹, lub jako zwieńczenia dobudowanych wież, np. we dworze w Liszkach¹⁰. Z burbiskiego belwederku można było podziwiać rozległą panoramę pól i lasów z taflą pobliskiego jeziora Rubiki i widocznymi w oddali wieżami kościołów sąsiednich wsi.

Nie jest znany autor tej przebudowy. Data na fryzie jest wykonana z żeliwnych cyfr i liter. Takie same żeliwne cyfry „1853” widnieją na fryzie portyku kolumnowego w kościele w pobliskich Widziszkach¹¹. Według lokalnej,

Ryc. 1. Paweł Giżycki, projekt dworu w Burbiszkach z r. 1752, rzut poziomy (wg Betlej, 2012)

Fig. 1. Paweł Giżycki, Burbiszki Manor house, plan at ground level, 1752 (after Betlej, 2012)

Ryc. 2. Paweł Giżycki, projekt dworu w Burbiszkach z r. 1752, elewacja frontowa (wg Betlej, 2012)

Fig. 2. Paweł Giżycki, Burbiszki manor house, front elevation 1752 (after Betlej, 2012)

Ryc. 3. Burbiszki, dwór, portyk arkadowy z datą na fryzie (fot. J. Węclawowicz)

Fig. 3. Burbiszki, manor, arcade portico with date on a frieze (photo J. Węclawowicz)

known as a designer of magnificent churches³. Two of his drawings have been preserved: the layout of the manor house and the front elevation⁴. In addition to historical and artistic values, they are an informative example of a design, where the walls are marked schematically, but the infrastructure: stoves, fireplaces, chimney channels are drawn very precisely. Decorative façade details are also drawn in details. All units of length are in ells. At that time, the Lithuanian ell was 65.5 cm⁵ long. Converting to modern measures, the ground floor area was about 600 m², including a drawing room of about 80 m² (fig. 1).

lecz niepewnej tradycji autorem przebudowy dworu i budowy kościoła miał być ten sam budowniczy.

Ważnym okresem zmian dla architektury dworu było włączenie północnej części historycznego województwa wileńskiego do Republiki Litewskiej po pierwszej wojnie światowej. Dwór zakupił ksiądz Franciszek Zabięło (lit. Zabiela), który urządził we dworze kaplicę parafialną, plebanię i szkołę czteroklasową. Powiększając kaplicę przebił ścianę traktową, łącząc dwa duże pomieszczenia, a od strony parku dobudował trójboczną absydę. W miejscu belwederka wznosił strzelistą sygnaturkę. Stan taki utrzymał się ze zmiennym szczęściem do roku 1947. Wtedy usunięto proboszcza, a szkolne klasy wypełniły wszystkie wnętrza dworu. W kaplicy urządzono salę gimnastyczną. Dopiero po roku 1990 szkołę przeniesiono do nowego budynku, a dwór przez dziesięć lat czekał na inwestora i nową funkcję. W latach 2011–2014 prywatni inwestorzy z firmy „UAB Livintus” pozyskali fundusze unijne i przeprowadzili generalny remont konserwatorski.

Pomimo burzliwych dziejów, jakie przeszedł dwór w wieku XX, stan zachowania był zaskakująco dobry. Przetrwiała pełna struktura architektoniczna oczywiście bez sygnaturki. We wnętrzach zachowała się w dobrym stanie stolarka dwuskrzydłowych płycinowych drzwi modrzewiowych, niegdyś mazerowanych. Przetrwwały piece z białych porcelanowych kafli z dekoracją architektoniczną i figuralną¹² oraz kominki – żeliwne, z dekoracją neorokokową i jeden kominek z okładziną marmurową. Warto przywołać w tym miejscu smutny stan i krótki żywot naszych dworów i pałaców przeznaczonych po roku 1945 na cele oświatowe: np. pałac w Krasicy czy pałac w Krzeszowicach, kompletnie zdewastowany.

Niestety kiedy przystąpiono do opracowania projektu konserwatorskiego okazało się, że z wyposażenia dworskich wnętrz zachowała się w miejscowej Izbie Regionalnej jedna filiżanka z talerzykiem. Znane opisy dworu są lakoniczne¹³, a wśród nielicznych dawnych fotografii dominują międzywojenne, z czasów księdza Zabięła. Projekt konserwatorski elewacji był zachowawczy, ale projekt wnętrz opierał się na koncepcji dalekiej od uznanych doktryn – był pełną kreacją konserwatorską. Podobnie z braku źródeł ikonograficznych i realnych opisów Adolf Szyszko-Bohusz sto lat temu rekonstruował wnętrza wawelskie w sposób, który prof. Karol Estreicher zwięźle określał: „nie wiemy jak było, ale jak mogło być”¹⁴. Zresztą pół wieku później tak samo aranżował wnętrza Collegium Maius. Z konieczności zatem autorzy rekonstrukcji wnętrz burbiskiego dworu, działający pod nadzorem Dariusza Čepauskasa, stworzyli autorskie kreacje, opierając się jednak na pewnych, choć nielicznych przesłankach pozyskanych w trakcie rozpoznania badawczego.

Zasadą konserwatorską często stosowaną na Litwie, odmienną od działań konserwatorskich w Polsce, jest pomijanie pełnych badań architektonicznych poprzedzających proces projektowania. Na ogół przeprowadza się tylko rozpoznanie wstępne obiektu pod

The plan is divided into two rows of rooms with corner rooms in small recesses. The higher central part consists of the entrance hall and the mentioned drawing room on its extension. Stairs in the hall with two symmetrical runs lean on the arcades and lead upstairs to the attic rooms, lit by dormers – three on both sides.

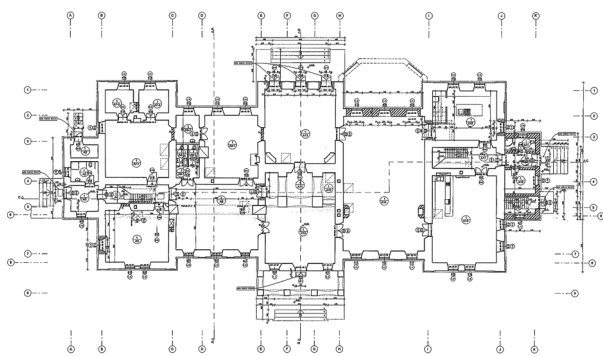
In the facade there are clearly seen the reminiscences of the Mannerism, often used in the late Baroque compositions⁶. The attic dormers are varied, the middle ones on each side are higher, and the lines of their tympanums have their continuation in the edges of the monumental tympanum of the central part. Thanks to this, the composition scheme of the entire facade is based on an isosceles triangle, which determines its compactness and harmony. In addition, it is worth noting that the entrance leads through a small veranda. Column porticos appeared much later, in the style of neo-classicism (fig. 2).

The manor house was remodelled twice: firstly, perhaps in the 1830s. This is evidenced by pointed windows in romantic neo-Gothic stylization. Again, the house was rebuilt in the mid-nineteenth century. The central part with the hall and was lowered, but the rooms – the hall and the drawing-room – were enlarged. The corner parts were enlarged and were raised by one floor. Before the entrance, a low arcade portico was added with the date on the frieze: “1853 July the 4th”⁷ (fig. 3). Inside, the changes were less significant. The stairs in the hall were removed, but the supporting arcades were left⁸. In addition, in the middle of the building, on the top of the roof, a small belvedere was erected. It was actually a small room with windows in each wall, accessible by stairs from the attic. Such belvederes were common in Lithuanian manor houses in the mid-nineteenth century. They were erected as the highest floors, e.g. in the Werki Palace near Vilna⁹, or as the culmination of additional towers, e.g. in a small manor house in Liszki, nearby Grodno (today in Belarus)¹⁰. From the Burbiszki belvedere, one could admire the vast panorama of fields and forests with the surface of the nearby Lake Rubiki and the towers of the churches of the neighbouring villages visible in the distance.

The author of this reconstruction is unknown. The date on the frieze is made of cast iron: numbers and letters. The same cast-iron numbers “1853” appear on the frieze of the column portico in the church of a nearby village Widziszki¹¹. According to a local but uncertain tradition, the author of the reconstruction of the manor and construction of the church was to be the same builder.

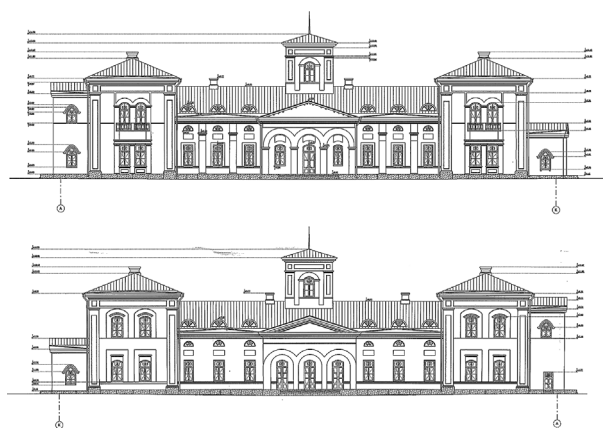
An important period of changes for the architecture of the Burbiszki manor house was the incorporation of the northern part of the historic Vilnius Province into the Republic of Lithuania after the First World War. The manor was bought by the local priest rev. Franciszek Zabięło (lit. Zabiela), who arranged inside a parish chapel, presbytery and a four-class school.

To enlarge the chapel, he broke the wall, connecting two large rooms, and added there a three-sided apse. He also demolished the belvedere and erected a small tower with a soaring bell instead. This function remained until

Ryc. 4. Zespół „mstudija”, projekt remontu konserwatorskiego dworu w Burbiszkach, rzut poziomy parteru. W górnej części po prawej zarys rozebranej absydy dawnej kaplicy (dzięki uprzejmości D. Čepauskasa)

Fig. 4. “Mstudija” architectural team, project of renovation of the Burbiszki manor house, ground floor plan. In the upper part on the right, the outline of the dismantled apse of the former chapel (courtesy of D. Čepauskas)

Ryc. 5. Zespół „mstudija”, projekt remontu konserwatorskiego dworu w Burbiszkach, elewacja frontowa i ogrodowa. Pośrodku u góry zrekonstruowany belvederek a na aneksach przy alkierzach neogotyckie okna ostrołukowe (dzięki uprzejmości D. Čepauskasa)

Fig. 5. “Mstudija” architectural team, project of renovation of the Burbiszki manor house, front elevation and garden one. On the left and right sides are seen a few neo-Gothic pointed windows. In the middle of the roof a reconstructed belvedere (courtesy of D. Čepauskas)

kątem przewidywanej nowej funkcji. W toku realizacji, przy stałym i wnikliwym nadzorze konserwatorskim, wykonuje się odkrywki badawcze w miejscach, które są istotne dla nowej aranżacji. Uważa się, że pełne badania i pełna stratygrafia obiektu, niezależna od celów nowego projektu, nie jest konieczna. Niektóre odkrywki bowiem bezpowrotnie niszczą strukturę ścian i pierwotne tynki z ewentualnymi polichromiami. Podobnie rozkuwanie tzw. węzłów i rozpoznanie dawnych faz budowy powiększy co prawda naszą wiedzę historyczną, ale na ogół nie jest ona użyteczna w nowej aranżacji. Zresztą pozyskana badaniami tzw. pełna wiedza o obiekcie jest zawsze subiektywna i niepełna, bo opiera się tylko na aktualnej wiedzy badacza. W Burbiszkach nie przeprowadzono zatem pełnej stratygrafii różniącej fazy budowy dworu. Domniemany etap przebudowy czy dobudowy aneksów przy alkierzach z lat 30. XIX wieku i jego zasięg nie został rozpoznany. Dokumentują go jedynie wspomniane ostrołukowe

1947. Then the parish was removed and school classes filled all the interiors of the manor. In the chapel a gym was arranged. A school gym was arranged in the chapel. It wasn't until 1990 that the school was moved to a new building and the empty manor interiors waited for the investor and a new function. In the years 2011–2014, private investors from the company “UAB Livintus” acquired EU funds and carried out a general renovation.

Despite the turbulent history, the condition of the manor was surprisingly good. A full architectural structure has survived, of course, without a bell turret. Inside there were preserved in good condition: two-leaf larch panel doors, stoves made of white porcelain tiles with architectural and figural decoration¹² and fireplaces – cast iron, with neo-rococo decoration and one fireplace with marble cladding. It is worth recalling here the sad condition and short life of Polish manors and palaces intended for educational purposes after 1945: e.g. the palace in Krasiczyn near Przemyśl, or the palace in Krzeszowice near Krakow, completely devastated.

Unfortunately, when the restoration project was started, it turned out that only one cup with a saucer was preserved from the court interiors in the local Regional Museum. Old descriptions of the manor are laconic¹³ and among the few old photographs dominate the inter-war period when it was used as a parish chapel and parish office. The elevation walls were renewed only and restoration project focused on interiors reconstruction. It was based on a concept actually project a bit far from conservation doctrines – it was a full creation. Similarly, a hundred years ago, due to the lack of iconographic sources and real descriptions, Professor Adolf Szyszko-Bohusz reconstructed the Wawel Castle interiors in a way that Professor Karol Estreicher briefly stated: “we don't know how it was, but how it could be”¹⁴. Anyway, half a century later, he arranged the interiors of Collegium Maius at Krakow University in the same way. Therefore the manor interiors were designed and formed under the supervision of Dariusz Čepauskas as a full creation. However it was based on certain, though few, information obtained during the conservation research.

A rule of conservation used in Lithuania is a bit different than in Poland. They often skip the full architectural research preceding the design process. In general, only the initial recognition of the object is performed for the anticipated new function. However, during the investment the conservation supervision is constant and very careful. Researches are made in places that are important for the new arrangement. It is considered that full research and full so called stratigraphy are not necessary. Some of them irretrievably destroy the wall structure and original plasters with possible polychromes. Recognition of the previous construction phases will increase our historical knowledge, but generally it is not useful in the new arrangement. Besides the full knowledge of the object is always subjective and incomplete, because it is based only on the current knowledge of the researcher. Therefore, no complete stratigraphy distinguishing the phases of building the manor was

Ryc. 6. Burbiszki dwór, wnętrze salonu „chińskiego”. W głębi klasycystyczny piec porcelanowy, na komodzie chińskie figurki (wg <http://www.burbiskis.lt/en/galerija/> dzięki uprzejmości D. Čepauskasa)

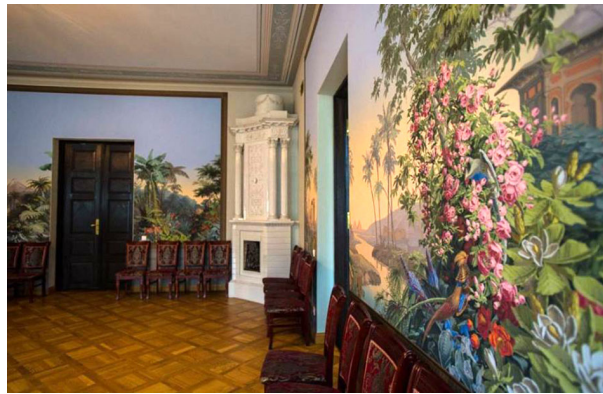
Fig. 6. Burbiszki manor house, interior of the “Chinese” salon. In the background a neo-classical porcelain stove; Chinese figurines on the dresser (after <http://www.burbiskis.lt/en/galerija/> courtesy of D. Čepauskas)

okna. Obecność XVIII-wiecznej struktury zachowanej w obecnych murach stwierdzono pośrednio: poprzez pozostawienie arkad dawnych schodów w sieni oraz odkrycie reszt polichromii w typie *chinoïresie* na plafonie jednego z pomieszczeń parteru¹⁵. Tym samym, bez rozległych i żmudnych badań stało się oczywiste, że dwór zrealizowany według projektu Giżyckiego z roku 1752 przetrwał w przebudowie z roku 1853.

Współczesny projekt konserwatorski dostosował dwór do nowych funkcji ośrodka konferencyjnego i niewielkiego hotelu z restauracją. Zrekonstruowano belwederek na dachu. Rozebrano dobudowaną trójboczną absydę kaplicy, natomiast jej wnętrza nie rozdzielono z powrotem ścianą wyburzoną przez ks. Zabięłło. To obszerne wnętrze pełni teraz funkcje sali konferencyjnej lub bankietowej, w zależności od rodzaju aktualnie organizowanej imprezy (ryc. 4, 5).

Do aranżacji wnętrz zakupiono w antykwariatach meble i obrazy z drugiej połowy wieku XIX, komponując zbliżone stylem i charakterem komplety w kilkunastu pokojach sypialnianych umieszczonych na piętrach alkierzy i na poddaszu. Podobnie zaaranżowano salony parteru. Wspomnianą polichromię z orientalnymi motywami zrekonstruowano na plafonie, a ściany oklejono tapetą z podobnymi motywami. W przeszklonej etażerce i na komodzie ustawiono tam serię porcelanowych figurek chińskich z przełomu wieków XVIII i XIX, dopełniając w ten sposób stylowy charakter wnętrza. W niektórych z kolejnych pomieszczeń także znaleziono fragmenty plafonowych polichromii, które uzupełniono (ryc. 6).

Na jednej z nielicznych zachowanych dawnych fotografii widoczna jest ściana udekorowana tapetą z widokami egzotycznych krajobrazów i tropikalnej roślinności. Przy powiększeniu dostrzeżono w narożu nazwę firmy, która tę tapetę wyprodukowała, najpewniej z końcem wieku XIX. Była to firma „Zuber & Cie” z Rixheim w Alzacji. Okazało się, że firma ta nadal istnieje i można było zamówić ten sam wzór, o nazwie „Eldorado”, widoczny na archiwalnych fotografiach. To

Ryc. 7. Burbiszki dwór, wnętrze salonu egzotycznego z tapetami francuskimi. W głębi klasycystyczny piec porcelanowy (wg <http://www.burbiskis.lt/en/galerija/> dzięki uprzejmości D. Čepauskasa)

Fig. 7. Burbiszki manor house, interior of an “exotic room” with French wallpapers. In the background a neo-classical porcelain stove (after <http://www.burbiskis.lt/en/galerija/> courtesy of D. Čepauskas)

carried out in Burbiszki. The alleged stage of the 1830s, reconstruction or extension, was not recognized. It is only seen in a few the neo-Gothic pointed windows. The presence of the eighteenth-century structure preserved in the walls was found indirectly. This is evidenced by leaving the arcades of the old stairs in the hallway and the discovery of the remaining polychrome in the *chinoïresie* type on the ceiling of one of the rooms¹⁵. So without extensive research it became obvious that the manor house, built according to the Giżycki project of 1752 survived the general reconstruction in 1853.

A conservation project has adapted the court to the new functions of a conference centre and a small hotel with restaurant. The belvedere on the roof was reconstructed. The chapel’s three-sided apse was demolished, while its interior was not separated back by a wall demolished by priest Zabięłło. This spacious interior now serves as a conference hall or banquet room, depending on the event being currently organized (fig. 4, 5).

Furniture and paintings in the style of historicism were bought to arrange interiors, composing sets similar in style and character in a dozen or so bedroom rooms located on the upper floor and in the attic. The ground floor rooms and were arranged in a similar way. The ceiling polychrome with *chinoïresie* motifs was reconstructed. The walls were covered there with wallpaper decorated with similar motifs. A series of old Chinese porcelain figurines were placed there on shelves and on a dresser, thus completing the stylish character of the interior. In some of the following rooms fragments of the ceiling polychromes were also found and they were completed (fig. 6).

One of old photographs shows wallpaper decoration with exotic landscapes and tropical plants. When enlarged, the name of the company that produced this wallpaper, probably at the end of the 19th century, was noticed in the corner. It was the company “Zuber & Cie” from Rixheim in Alsace. It turned out that the company still exists and it was ordered the same design, called “Eldorado”, visible in archival photograph. This

wnętrze jest zrekonstruowane niemal w całości według pierwotnego stanu (ryc. 7).

Dwór jest intensywnie wykorzystywany: organizowane są różnego rodzaju spotkania, seminaria, konferencje, wystawy i koncerty. Sukcesywnie, etapami rekonstruowany jest park, a raczej niewielki kilkuhektarowy fragment, który pozostał z dawnego założenia. Surowy klimat północnej Litwy nie służy zarówno zieleni, jak i nowym tynkom. Po blisko dziesięciu latach będą wykonane retusze i uzupełnienia sztukaterii na elewacjach parteru oraz na ściankach belwederu.

interior is almost completely reconstructed according to its original condition (fig. 7).

In nowadays the manor is intensively used: various types of meetings, seminars, conferences, exhibitions and concerts are organized. The park is being reconstructed in successive stages, or rather a small fragment of several hectares, which remained from the former assumption. The harsh climate of northern Lithuania does not serve both greenery and new plasters. After nearly ten years, retouching and supplementing of stucco will be made on the facades and on the walls of the roof belvedere.

BIBLIOGRAFIA / REFERENCES

- [1] Aftanazy R. *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, IV, Województwo wileńskie, Wrocław, 1993.
- [2] Andomienė I. (ed.), *Burbiškis*, Vilnius, 2003.
- [3] Betlej A., Paweł Giżycki SJ, architekt polski XVIII wieku, Kraków, 2003.
- [4] Čepauskaitė D. (ed.), *Burbiškio dvaras*, Vilnius, 2016.
- [5] *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, I, Warszawa, 1880.
- [6] Vienuolis A. *Vežys*. Apysaka, Kaunas, 1932.

¹ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, I, Warszawa 1880, s. 473; R. Aftanazy, *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. IV, Województwo wileńskie, Wrocław 1993, s. 58.

² I. Andomienė (red.), *Burbiškis*, Vilnius 2003; D. Čepauskaitė (red.), *Burbiškio dvaras*, Vilnius 2016.

³ Por. M. Krasnowolska: *Giżycki Paweł (1692–1762)*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, VIII/2, Wrocław – Kraków – Warszawa 1959, s. 25–26; A. Betlej, *Uwagi na temat twórczości architektonicznej Pawła Giżyckiego SJ. Zarys katalogu dzieł*, [w:] *Sztuka ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*, red. J. Lileyko, Lublin 2000, s. 495–514; A. Betlej, *Paweł Giżycki SJ, architekt polski XVIII wieku*, Kraków 2003.

⁴ Plany te odnalazł prof. Betlej w Kijowie, w Bibliotece Naukowej Ukraińskiej Akademii Nauk im. A. Wernadskiego: Betlej 2003, s. 130, przyp. 709, il. 62 i 63 na s. 246 i 247.

⁵ J. Szymański, *Nauki pomocnicze historii*, Warszawa 1983, s. 169.

⁶ Opis i analiza stylu elewacji, Betlej 2003, s. 131.

⁷ Napis ten został usunięty jeszcze w okresie międzywojennym. W nieznanym czasie powróciły cyfry „1853”, a przed kilku laty cały napis zrekonstruowano.

⁸ Takie prowizoryczne rozwiązanie świadczyć by mogło o nagłej potrzebie przebudowy, np. o zniszczeniu ryzalitu środkowego pożarem.

⁹ Pałac w Werkach na obrzeżach Wilna, przebudowa z belwederkiem po r. 1844.

¹⁰ Dwór w Liszkach koło Krynek Białostockich, lecz już na Białorusi. Wieża dobudowana po r. 1855.

¹¹ Kościół w Widziszkach w swej bryle i w podziałach nawowych powtarza wileńską katedrę, oczywiście w zminiaturyzowanej wersji.

¹² Według rozpoznania inż. Petrasa Kanevičiusa ozdobne kafele tych pieców zostały wykonane w Rydze.

¹³ Sfabularyzowana opowieść o dziejach dworu i jego mieszkańców w: A. Vienuolis, *Vežys*. Apysaka, Kaunas 1932.

¹⁴ K. Estreicher, *Dziennik wypadków*, t. II, Kraków 2002, passim.

¹⁵ Autorem tego odkrycia był inż. Petras Kanevičius.

Streszczenie

Problem rewitalizacji dworów, zamków i pałaców jest podejmowany od lat zarówno w teorii, jak i w konserwatorskiej praktyce. Artykuł niniejszy referuje skomplikowane dzieje dużego dworu w dawnym województwie wileńskim, jego znaczące przebudowy i zmiany funkcji. Kilka lat temu dwór odrestaurowano, a nowe wyposażenie wewnątrz jest spektakularnym przykładem autorskiej kreacji konserwatorskiej.

Abstract

The problem of revitalisation of mansions, castles and palaces has been undertaken for years both in theory and in conservation practice. This paper presents the complicated history of a large manor house in the former Vilnius Province, its significant reconstruction and function changes. A few years ago, the manor was restored and the new interior furnishings are a spectacular example of a conservation creation.